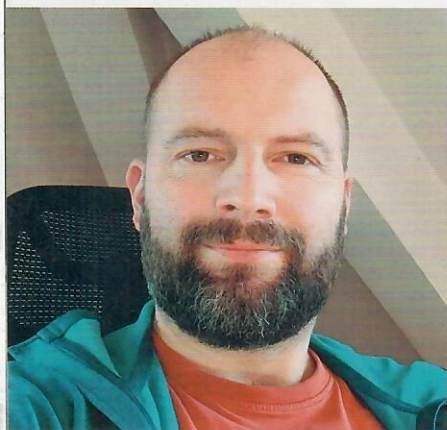

Inšpektor LOS informuje o aktuálnych problémoch zdravotného stavu lesov v Trenčianskom kraji

ING. JURAJ GALKO, PHD.

Výmera lesných pozemkov v Trenčianskom kraji je viac ako 215 tis. ha, čo predstavuje lesnatosť takmer 50 %. Väčšinu tvoria štátne pozemky (viac ako 103 tis. ha), potom spoločensvénné (takmer 78 tis. ha), súkromné (takmer 25 tis. ha), obecné (8 tis. ha) a zvyšok cirkevné a družstevné lesy. V kraji dominujú listnaté dreviny (cca 70 %), z toho viac ako 40 % buk. Ihličnaté dreviny tvoria približne 30 % s dominantným zastúpením smreka a borovice.

Situácia v roku 2020 a najvýznamnejšie škodlivé činitele v kraji

V Trenčianskom kraji bola v roku 2020 vykonaná celková ťažba v množstve 735,5 tis. m³ (290,4 tis. m³ ihličnatej a 445,1 tis. m³ listnatej hmoty), čo je takmer o 100 tis. m³ pokles oproti predošlému roku (spolu 832,8 tis. m³, 372,7 tis. m³ ihličnatej a 460,1 tis. m³ listnatej hmoty). Najviac hmoty sa vytážilo v okresoch Prievidza (140,1 tis. m³, z toho listnatá predstavuje 87,2 tis. m³) a Trenčín (158,1 tis. m³, z toho listnatá predstavuje 113,9 tis. m³). Sú

to podobné hodnoty ako v predchádzajúcich rokoch.

Celková vykonaná náhodná ťažba v roku 2020 sa po dvoch výraznejších rokoch znížila na 243,3 m³ (168,5 tis. m³ ihličnatej a 74,9 tis. m³ listnatej hmoty). V roku 2019 to bolo 350,1 tis. m³ (268,1 tis. m³ ihličnatej a 81,9 tis. m³ listnatej hmoty) a v roku 2018 to bolo 319,7 tis. m³ (247,5 tis. m³ ihličnatej a 72,2 tis. m³ listnatej hmoty), čo bolo výrazne viac ako v predchádzajúcich rokoch (napr. 191 tis. m³ v roku 2017) (obr. 1).

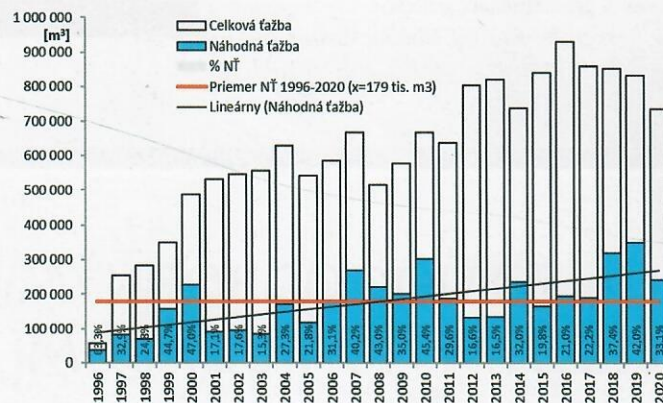
Podiel náhodnej ťažby z celkovej sa znížil na 33,1% (v roku 2019 to bolo až 42%, v roku 2018 37,4%, v roku 2017 22% a v roku 2016 21%). Najviac drevnej hmoty napadnutej škodlivými činiteľmi bolo v okresoch Trenčín (50,3 tis. m³, z čoho 29,6 tis. m³ ihličnatej hmoty, v predošlom roku to bolo 60,8 tis. m³, z čoho až 48,4 tis. m³ ihličnatej hmoty), ďalej Prievidza (45 tis. m³, z čoho 32,7 tis. m³ ihličnatej hmoty, v predošlom roku to bolo 60,7 tis. m³, z čoho 46,6 tis. m³ ihličnatej hmoty) a výrazný pokles bol v okresoch Považská Bystrica (28,6 tis. m³, z čoho 26,2 tis. m³ ihličnatej hmoty, v predošlom roku to bolo 51,2 tis. m³, z čoho 47,1 tis. m³ ihličnatej hmoty) a Nové Mesto nad Váhom (28,8 tis. m³, z čoho 20,5 tis. m³ ihličnatej hmoty, v predošlom roku to bolo 51,2 tis. m³, z čoho 47,1 tis. m³ ihličnatej hmoty). Celková situácia v podiele náhodnej ťažby sa v tomto roku teda výrazne zlepšila (obr. 1).

Podiel náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa okresov v roku 2020 je znázornený na obrázku 2.

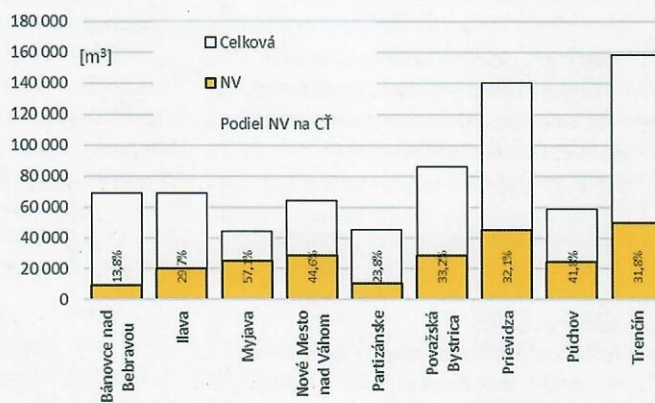
Biotické škodlivé činitele napadli v roku 2020 celkom 132,3 tis. m³, čo je výrazne menej ako v predošlom roku (231,5 tis. m³). V roku 2018 to bolo 186,5 tis. m³ a v roku 2017 113 tis. m³. Naďalej dominuje poškodenie ihličnatých porastov (116,2 tis. m³), množstvo sa však oproti predošlým rokom znížilo.

Medzi biotickými škodcami absolútne dominuje podkôrny hmyz, ktorý celkom napadol 107 tis. m³ hmoty (je to pokles oproti predošlým rokom, keď v roku 2019 na-

padol 213 tis. m³ hmoty a v roku 2018 to bolo 176,5 tis. m³ hmoty). Tak ako aj za posledné roky, takmer všetka táto napadnutá hmota bola ihličnatá (103,4 tis. m³). Podkôrnym hmyzom boli najviac napadnuté okresy na Považí, na Myjavsku a v okolí Prievidze. Naďalej dominuje najmä poškodenie lykožrútom smrekovým, ktorý napadol za celý kraj 94,6 tis. m³. Zdá sa, že situácia sa oproti predošlým rokom zlepšila, keď napadol v roku 2019 až 173,1 tis. m³ a 140 tis. m³ v roku 2018. Ďalej to

Obr. 1. Vývoj podielu náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji

Obr. 2. Podiel náhodnej vykonanej ťažby na celkovej ťažbe v Trenčianskom kraji podľa okresov v roku 2020

bolo 81 tis. m³ v roku 2017, resp. 87 tis. m³ v roku 2016. Toto je v posledných rokoch absolútne najvýznamnejší škodca v tomto kraji. Treba mu venovať maximálnu pozornosť. Iným podkôrnym hmyzom bolo napadnutých 8,5 tis. m³. Veľkú časť tejto hmoty, najmä v dôvodu chýb pri evidencii, môžeme taktiež pripísať podkôrnym škodcom na smreku, najmä lykožrútovi smrekovému. Všetky ostatné druhy podkôrníkov jednotlivo nenapadli za celý kraj ani 2 tis. m³.

Poškodenie abiotickými škodlivými činiteľmi dosiahlo za rok 2020 celkom 110,9 tis. m³. V predchádzajúcich rokoch to bolo 118 tis. m³ resp. 133 tis. m³. Opäť najvýznamnejším činiteľom z tejto skupiny bol vietor, ktorý poškodil 86,8 tis. m³ hmoty (v predošlých rokoch 90,3 tis. m³ resp. 117 tis. m³ hmoty). Celkom bolo vetrom poškodených 44,3 tis. m³ ihličnatej hmoty a 42,5 tis. m³ listnatej hmoty.

Huby napadli v Trenčianskom kraji v roku 2020 celkom 23,2 tis. m³, z toho 11,2 tis. m³ ihličnatej hmoty a 11,9 tis. m³ listnatej hmoty. Je to mierne zhoršenie situácie, keď v predošlom roku napadli huby 17,4 tis. m³, z toho 7,9 tis. m³ ihličnatej hmoty a 9,4 tis. m³ listnatej hmoty.

Antropogénnymi škodlivými činiteľmi bolo poškodených len 94 m³ drevnej hmoty (28 m³ ihličnatej hmoty a 66 m³ listnatej hmoty). V predošlom roku to bolo 562 m³ drevnej hmoty (252 m³ ihličnatej hmoty a 310 m³ listnatej hmoty).

■ Prognóza vývoja zdravotného stavu lesov v Trenčianskom kraji

Výrazné sucho, nerovnomernosť rozloženia zrážok a vlny horúčav v posledných rokoch významne oslabujú porasty nielen v Trenčianskom kraji, ale na celom území Slovenska. V posledných rokoch boli oslabené a následne lykožrútom napadnuté najmä smrekové porasty (Považie, okolie Prievidze, Handlovej, Púchova, Trenčín a Myjava). V roku 2020 sa situácia podľa evidencie oproti predchádzajúcim rokom zlepšila, čo dokazuje aj grafické znázornenie poklesu vykonanej náhodnej ťažby spôsobenej podkôrnym hmyzom v tomto kraji (obr. 3).

Podiel náhodnej ťažby z celkovej dosiahol za rok 2020 33,1%. Aj keď sa jedná o zlepšenie situácie, je to stále vysoké číslo a dlhodobý trend ukazuje zvyšujúci sa podiel náhodnej ťažby z celkovej ťažby (obr. 1).

LOS naďalej upozorňuje, že treba venovať maximálnu starostlivosť monitoringu zdravotného stavu smrekových porastov v tomto kraji aj v nasledujúcich rokoch. Iba rýchlou determináciou poškodenia a rýchlym vyťažením a asanovaním napadnutého dreva môžeme zabrániť šíreniu podkôrneho hmyzu, najmä lykožrúta smrekového na smreku. Treba využiť všetky dostupné spôsoby ochrany lesa proti tomuto škodcovi, t.j. vyhľadať, vyťažiť a asanovať napadnuté stromy, zakladať lapáky, otrávené lapáky a feromónové lapáče. Pripomíname, že lapáky a lapa-

Obr. 4. Bočný pohľad na koruny dubov, ktoré vplyvom imelovca od vrchu odumierajú

če sú doplnková metóda a bez rýchleho vyhľadania, vyťaženia a asanácie aktívnych chrobačiarov nemajú takmer žiadny význam. Pozornosť treba venovať aj mladým smrekovým porastom.

Ďalej pozorujeme pomalé ale stále šírenie imelovca európskeho na dub, ktorý sa hojne vyskytuje v pohorí Považského Inovca a Bielych Karpát, ktorému sa vôbec nevenuje pozornosť. Oslabuje duby, ktoré majú znížené prírastky a postupne odumierajú od vrchu koruny (obr. 4). LOS intenzívne skúma vplyv tohto škodcu na prírastok a zdravotný stav dubov na výskumných plochách.

Stále evidujeme vysokú početnosť nepôvodného škodcu na Slovensku, drvinárika čierneho (*Xylosandrus germanus*) v tomto kraji. Od roku 2010 sa postupne rozšíril takmer na celé Slovensko okrem vyšších pohorí. Je potrebné sa zamerať na preventívnu ochranu cenných výrezov, ktoré ako technický škodca môže napadnúť.

Po suchých rokoch dochádza k aktivizácii lykožrúta bukoveho (*Tapbrorychus bicolor*) na buku a tak tomu bolo aj v tomto kraji. Treba venovať tomuto škodcovi náležitú pozornosť v ďalších rokoch.

V roku 2018 a 2019 sa začali pomiestne objavovať uschnávajúce borovice, kde prvotná príčina je su-

cho. V týchto porastoch treba vykonať dôslednú porastovú hygienu, nakoľko hrozí sekundárne premnoženie podkôrných druhov hmyzu na boroviciach a zrýchľovanie rozpadu týchto porastov.

Už chronický je taktiež problém s jaseňovými porastami, ktoré sú napádané tracheomykóznou hubou čiašočka jaseňová (*Hymenoscyphus fraxineus*), spolu s podpňovkou (*Armillaria* spp.) a následne sú obsadzované podkôrnym hmyzom (*Hylesinus varius*, *H. crenatus*). Tu taktiež platí hygiena porastov. Napadnuté stromy nám označia datle v priebehu zimy. Tieto treba do konca marca vyťažiť.

Pomiestne sa budú premnožovať listožraví škodcovia. Ich zvýšený výskyt treba hlásiť na LOS.

Náučné videá o uvedených škodcoch nájdete na našom YouTube kanále – LOS Banská Štiavnica.

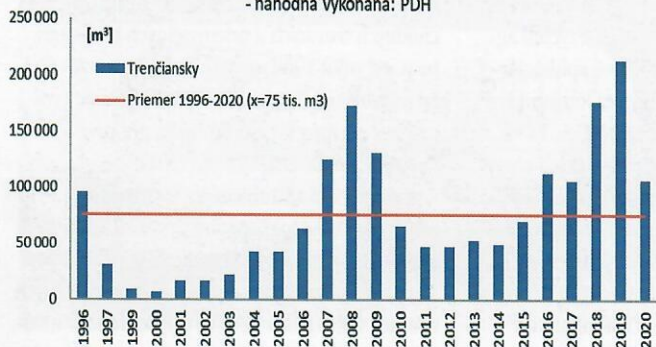
Podakovanie

Práca vznikla vďaka finančnej podpore v rámci projektov APVV-19-0116, APVV-19-0119 a projektu „PROMOLES“ financovaného z rozpočtovej kapitoly MPRV SR.

Ing. Juraj Galko, PhD.
Národné lesnícke centrum
Lesnícky výskumný ústav Zvolen
Lesnícka ochranná služba

Trenčiansky kraj

- náhodná vykonaná: PDM

Obr. 3. Vývoj vykonanej náhodnej ťažby spôsobenej podkôrnym a drevokazným hmyzom v Trenčianskom kraji